

Ripszám Dóra: Emberkereskedelem az interneten

„A kereslet és a kínálat törvénye akkor is érvényes, ha a szóban forgó árucikk az emberi élet.”

Loretta Napoleoni

Bevezetés

A számítógép olyan találmány, amely alapjaiban változtatta meg élet- és munkakörülményeinket, szokásainkat, egész gondolkodásunkat.[1]

Az internet és más információs rendszerek utóbbi évekbeli erőteljes fejlődése lehetővé tette országhatárokat átívelően az információk, a termékek és a szolgáltatások gyors áramlását.[2] Mindemellett viszont az Internet megteremtette a bűncselekmények egyértelmű joghatóság nélküli virtuális világban történő elkövetését is.[3]

A közösségi háló kényelmes eszköze lehet a kölcsönös kapcsolat megteremtésére, véleménynyilvánításra és csoportok kialakítására, de néha nyitott ajtót jelentenek a különféle típusú ragadozók számára is.[4] Megfigyelhetőek olyan újfajta bűncselekmények felbukkanása, amelyeket az internettel, vagy információs rendszerek – mint eszközök – felhasználásával követnek el. Ezen bűncselekmények folyamatosan fejlődnek, és a jogalkotás, valamint az operatív bűnüldözés nehezen tud lépést tartani velük.[5]

Mind az emberkereskedelem, mind a terrorizmus kapcsán egyre nagyobb teret kap az internethasználat.[6]

Internetes bűnözés

A XX. század második felének a számítógépek fejlődésében megnyilvánuló hatása a bűnözés területén is megmutatkozik. Az internet-használat elterjedése a bűnözés új formáinak megjelenésével járt együtt. Az internet lényegesen megkönnyíti a bűnelkövetők dolgát mind az anonimitás, mind az elkövetési helyének szabad megválasztásának tekintetében.[7]

Az internet térhódításával az emberi közösségek számára kitárult a világ, bárki számára hozzáférhetővé váltak eddig ismeretlen, vagy nehezen hozzáférhető információk, felgyorsult a kommunikáció és az online üzenetváltások.[8]

A kibertér és a különböző informatikai eszközök kiváló lehetőséget kínálnak a szervezett bűnözés fejlődéséhez, mert ezek segítségével a szervezett bűnözői csoportok nemcsak az egymás közötti kommunikációt képesek egyszerűbben megoldani, hanem a korábban említett névtelenségük megőrzését is könnyebben tudják biztosítani.[9]

A bűnözés – internetnek köszönhetően kifejlődött – új ága sokkal védtelenebbé teszi az embereket, gazdálkodó szervezeteket. Gyermekes, személyes adatok, üzleti, szolgálati és államtitkok kerülnek veszélybe, a láthatatlan bűnözők gyanútlan embereket használnak ki, hatalmas méretű csalásokat hajtanak végre, amivel akár nemzetek gazdaságát is romba dönthetik.[10]

A csúcstechnológiai bűnözést – ami elsősorban a számítógépes kriminalitást jelenti –, valamint a technika fejlődésének más vívmányait kihasználó elkövetéseket Korinek László két csoportba osztja. Az első csoportba olyan büntetendő magatartások tartoznak, amelyek korábban is léteztek, de a kapcsolattartási és más lehetőségek a korábbiaknál jobban elősegítik azok terjedését, így akár nagyságrendileg is növelve társadalmi veszélyességüket. Mindenekelőtt ilyenek a szervezett bűnözés hagyományos 'üzletágai' (kábitószer-kereskedés, emberkereskedelem stb.). Másrészt viszont megjelennek olyan új kriminális megnyilvánulások is, amelyek a technika új és fejlődő eszköztára hiányában nem léteznének, mint például a mások rendszerébe való behatolás különböző célok érdekében.[11]

Parti Katalin a számítógépes bűnözés jelenségét a védendő jogi tárgy vonatkozásban az alábbiak szerint csoportosítja;

- a tisztességes verseny, a gazdasági folyamatok átláthatósága, kiszámíthatósága elleni bűncselekmények (pl.: csalás)
- egyéni tulajdon elleni bűncselekmények (pl.: ebben az esetben a bűncselekmény tárgya a számítógép)
- személyiségi jogok megsértése
- a közkerölcs megsértése (pl.: gyermekpornográfia)

- a személyes adatok biztonsága, a nemzetbiztonság elleni bűncselekmények (pl.: rendszerkárosító programok terjesztése);
- a közegészség elleni cselekmények (illegális, egészségkárosító áruk forgalmazása, például kábítószer, narkotikumok)
- a szerzői jogok megsértése
- az emberi jogok semmibevétele (embercsempészet, emberkereskedelem).[12]

Az internet és az emberkereskedelem, mint szervezett bűnözés

Az Internet, a mobil kommunikáció és a globális közlekedési infrastruktúra folyamatos bővítése megkönnyíti és támogatja a nemzetközi szervezett bűnözői hálózatok és a földrajzi határok nélküli csoportok létrehozását, valamint működését. Az interneten számos tiltott webtartomány található, ennek eredményeként a digitális média nagyobb mértékű felhasználásával növekszenek a különféle típusú bűncselekmények, mint például az emberkereskedelem. Mivel a tiltott webtartományok olyan értékes információkat tartalmaznak, mint az életkor, tartózkodási helyek, szolgáltatások ára és ezek feladásának dátuma, az információkinyerés és az adatelemzés együtt felhasználható a szervezett bűncselekmények, például az emberkereskedelem elleni küzdelem kapcsán is.[13]

Az emberkereskedők különféle módokon használhatják fel a technológiát saját illegális céljaik elérésére. Az internet korszakot megelőzően az emberkereskedők rá voltak kényszerítve, hogy 'föld alatti' hálózatokon keresztül ériék el a fogyasztókat. Most, az internet anonimitása vagy a deep web használatának köszönhetően, mind az emberkereskedők, mind a fogyasztók online üzleti tevékenységet folytathatnak, minimális kockázatot vállalva az azonosításuk tekintetében. Ennek eredménye a megnövekedett kereslet és kínálat az emberkereskedelem területén.[14] „A kereslet és a kínálat törvénye akkor is érvényes, ha a szóban forgó árucikk az emberi élet.” – írta Loretta Napoleoni.[15] Azon személyek, akik attól tartanak, hogy beazonosítják őket, és esetlegesen büntetőeljárás alá vonják őket, most hozzáférhetnek az információkhoz, és névtelenül kapcsolatot létesíthetnek saját otthonukból a biztonságuk érdekében.[16]

Az internetes technológiák és a digitális hálózatok példátlan lehetőséget biztosítanak a felhasználók számára, hogy hatalmas távolságokat átívelően azonnal kapcsolatba

léphessenek az emberekkel és a nagy közönséggel. Az ilyen technológiai képességek és megfizethetőség lehetővé teszi az emberkereskedők számára, hogy földrajzi határokon átnyúlóan nagyobb számú áldozatot használhassanak ki.[17]

Egyre jobban megkönnyíti a kibertér használata a szervezett bűnözést. A számítógépes kereskedelem – az emberek, kábítószer, fegyverek vagy illegális áruk szállítása elektronikus eszközök kapcsán – gyorsan növekszik. Az illegális kábítószer- és fegyverkereskedelem évente 36 milliárd dollárt meghaladó profitot is eredményezhet, és az emberkereskedelem világszerte akár 27 millió rabszolgát és 4 millió áldozatot követelhet.[18]

Miután az emberkereskedőket már nem kötik a földrajzi korlátok, az internet használatával képesek kibővíteni tevékenységi köreiket. Az online apróhirdetések optimális hirdetési eszközt jelentenek, amely földrajzi elhelyezkedéstől függetlenül képes nagy közönség elérésére.^[19]

Az emberkereskedelem áldozatainak toborzása

Mehdi Khosrow-Pour szerint az emberkereskedelem folyamata a technológia/ az internet tükrében a következők szerint alakulhat:

- Online chat/Dark web felhasználásával
- Toborzás/ Kereskedelem az áldozatokkal való személyes találkozás révén
- az emberkereskedelem általában a következő eszközökkel valósul meg; erőszakkal, fenyegetéssel csalással, kábítószer felhasználásával.[20]

Az emberkereskedelem elkövetői különféle módszerekkel próbálnak áldozatokat toborozni, mely során teljesen vagy részlegesen félrevezetik, kényszerítik őket. A szexuális kizsákmányolás céljából elkövetett emberkereskedelem kapcsán számos alkalommal bárókban, kávéházakban, diszkókban és más nyilvános szórakozóhelyeken tesznek vonzó ajánlatot a kiszemelt lányoknak, nőknek. Az emberkereskedelem valamennyi formája esetén gyakori, hogy a családtagok vagy a barátok révén próbálják megközelíteni a potenciális áldozatot, máskor pedig hirdetések útján: munkát (háztartásvezető, pincéernő, fotómodell), tanulási lehetőséget ajánlva, az írott vagy elektronikus sajtó útján, illetve az internet révén. Továbbá ügynökségeken keresztül is próbálnak áldozatokat bevonni, elsősorban munkaközvetítő, házasságközvetítő vagy utazási ügynökségek révén, azonban az áldozatok elérésének legdurvább eszköze az emberrablás.[21]

A közösség az internetet egyfajta kommunikációs csatornaként használja, amely hozzáférést biztosít mind a termékhez, mind pedig a közösség többi tagjához. A tagok részt vesznek nyílt fórumokon információkeresés céljából, valamint hogy megoszthassák tevékenységeiket a közösség többi tagjával. Az internet kommunikációs platformként történő használata archívumot hoz létre az információcseréről.[22]

Az internet anonimitást biztosít a felhasználók számára. Az emberkereskedelemben résztvevő felhasználók diszkrétebbnek érzik a tiltott tevékenységben való részvételüket online, mint offline. Ez a hamis biztonságérzet teret teremt ennek a jelenségnek a virágzására.[23] Annak ellenére, hogy az emberkereskedelem a virtuális környezet felé tolódik el, egyre inkább láthatóbbá válik.[24] Az anonimitás kapcsán Edward Snowden akként fogalmazott, hogy „Aki még sosem próbálta úgy csinálni, mintha az élete múlna rajta, az nemigen képes felfogni, mennyire nehéz anonimnak maradni a neten.”

A kiberbűnöző szervezetek folyamatosan egyensúlyba hozzák a biztonsági kockázatot az operatív szükségességgel, hogy kapcsolatba lépjenek a piac azon keresleti oldalával, akik hajlandók fizetni termékeikért / szolgáltatásaikért.[25]

2015-re az emberkereskedelem áldozatainak számos esetben volt internet-hozzáférése, és sokan aktívan részt is vettek a közösségi médiában, ami először tette lehetővé a munkaerő vagy szervek vásárlóinak és eladóinak a közvetlen tranzakció lehetőségét közvetítő nélkül. Ez drasztikusan megváltoztatta a két iparág dinamikáját; megváltoztatta a kockázati profilt és csökkentette azoknak az emberkereskedőknek a belépési akadályait, akik kisebb online kereskedést kívánnak folytatni. 2015-től a régi és az új kereskedőrendszerek párhuzamosan működnek, a tendencia folytatódik, a feltörekvő, kisebb online kereskedelem felé tolódik el.[26]

Az emberkereskedelem fizikai elemeinek vonatkozásában természetesen nem releváns az internet, nem beszélhetünk a személyeknek az interneten történő szállításáról, vagy éppen átvételéről, de a bűncselekmény első elemének tekintetében, nevezetesen a toborzást illetően elmondhatjuk, hogy ezt az internet használatával könnyedén el lehet érni.[27]

Emberkereskedelem áldozatainak hirdetése

Az emberkereskedelem áldozatait gyakran hirdetik internetes felületen, mind munkavégzés, mind szexuális kizsákmányolás, mind pedig az emberi test tiltott felhasználása céljából.

Az internet mind a keresleti, mind a kínálati oldalnak könnyebbséget nyújt. A keresleti oldal könnyebben, gyorsabban rátalálhat a kívánt személyre, nem utolsó sorban pedig a lehetőségek széles köréből válogathat. A kínálati oldal képviselői pedig az internetnek köszönhetően könnyebben találhatnak 'vevőt'.

Az emberkereskedők számos eszközt használnak fel reklámozás céljából. Ilyenek lehetnek többek között az internetes hirdetések, hirdetőtáblák, az eszkorttal és masszázsszolgáltatásokkal (EMS) kapcsolatos közösségi média. [28]

Az internet és az online apróhirdetések használata megváltoztatta az emberkereskedelem környezetét. A tevékenységek a túlnyomórészt fizikai környezetből egyre inkább virtuális környezetbe kerültek át, az emberkereskedelem alatt álló személyeket gyakran mind online felületen, mind az utcán hirdetik. [29]

A kínálat oldalának kapcsán elmondható, hogy az emberkereskedők az interneten keresztül terméket nyújtanak.^[30] A prostitúcióra szánt különböző fórumok ügyfelei az internetet és a közösségi médiát is felhasználják tapasztalataik és ajánlataik összehasonlítására.[31]

Online apróhirdetéseket használnak többek között a nők és / vagy gyermekek szexuális kizsákmányolás céljából történő értékesítésének reklámozására. A virtuális vörös fényű kerületek alacsony kockázatot biztosítanak a vásárlók számára az eladókkal való kapcsolattartás tekintetében.[32]

Az emberkereskedelem különböző formáinak megvalósulása az interneten

Az emberi test tiltott felhasználása céljából elkövetett emberkereskedelem

Az emberi test tiltott felhasználása céljából elkövetett emberkereskedelem kapcsán fontos szerepet játszik az internet mind az áldozatok toborzása terén, mind pedig az áldozatok szerveivel történő kereskedelem lebonyolítása kapcsán (internetes reklám, kapcsolatfelvétel a keresleti oldallal).

Az emberkereskedelem ezen formájában általában gazdagabb régiókban jelentkezik a kereslet, még az áldozatok főként szegényebb régiókból kerülnek ki.

A szervkereskedők, és így egyben a szervkereskedelmet célzó emberkereskedők a leendő

áldozataikat jellemzően az interneten keresztül, esetlegesen személyesen választják ki. A kapcsolatfelvétel ezt követően beszervezett személyek (pl.: szervkivételen már átesett emberek, külföldi 'ügynökök') segítségével történik.[33]

A szervek eltávolításával kapcsolatos beleegyezési és kizsákmányolási kérdéseket bonyolítja az a tény, hogy az áldozatok gyakran hozzájárulnak szerveik eltávolításához, sőt akár magas juttatást is kaphatnak értük. Előfordul, hogy egyesek súlyos anyagi gondjaik miatt önként ajánlják fel szerveiket az interneten, de sokukat a szervkereskedők elrabolnak, vagy megtévesztenek a szervekért cserébe járó magas haszon érdekében.[34] Néhány emberrablási eset is úgy kezdődik, hogy az elkövető kapcsolatba lép a potenciális áldozattal valamelyik közösségi oldalon, mint például a facebook, vagy a MySpace.[35]

Munkaerő kizsákmányolást célzó emberkereskedelem

Az emberkereskedők jellemzően nem használják az internetet a munkaerő-kereskedelem előmozdítása végett, valószínűsíthetően az emberkereskedelem ezen formáját jellemző körülmények miatt.^[36] Azonban ez nem jelenti azt, hogy a munkaerő kizsákmányolás céljából elkövetett emberkereskedelem kizárólag offline jelenség lenne.

A kutatások szerint az áldozatokat gyakran elszegényedett régiókból toborozzák, így általában a munkalehetőségek szájról szájra terjednek. A nincstelen áldozatok a toborzást követően a technológiához való hozzáférés nélkül elszigeteltek lehetnek, így kizsákmányolásukra mások számára nehezebben derülhet fény.[37]

Az emberkereskedelemmel kapcsolatos online kommunikáció példáinak hiánya az emberkereskedők által közvetített üzenetek természetéből fakadhat, nevezetesen a foglalkoztatási lehetőségekből és a méltányos bérek ígérétéből. A szexkereskedőkkel ellentétben – akik hirdetésük szövegezésében ha burkoltan is, de jelzik a rendelkezésre álló szolgáltatások jellegét (például alkalmazzák a 'fiatal' kifejezést) – a munkaerő-kereskedők megtévesztésre támaszkodnak, és hamis ígéretek tesznek. A munkaerő-kereskedelem rendszerének egyedülálló tulajdonságai miatt különösen nehéz az internetes eszközök és technológiák nyomon követése manapság.[38]

Szexuális célú kizsákmányolás

Az új kommunikációs és információs technológiák globális forradalmat hoztak létre a kommunikáció, az információkhoz való hozzáférés és a médiaszolgáltatás területén. Ezek az új kommunikációs és információs technológiák megkönnyítik a nők és lányok szexuális kizsákmányolását helyi, nemzeti és transznacionális szinten.[39]

Annak ellenére, hogy az online szexuális kereskedelem könnyebben nyomon követhető, mint a munkaerő-kereskedelem, eseteinek meghatározása önmagában is bonyolult. Különösen az emberkereskedelem áldozatainak hirdetése és a szexuális munkavállalók közötti különbségtétel okozhat nehézséget (amely nem tartozik az emberkereskedelem fogalma alá).[40]

A nők és a gyermekek szexuális kizsákmányolása globális emberi jogi válság, amelyet az új technológiák használata tovább fokoz. Ezek a technológiák lehetővé teszik a szexuális ragadozók számára, hogy hatékonyan és névtelenül károsítsák, vagy zsákmányolják ki a nőket és gyermekeket. A megfizethetőség és a globális kommunikációs technológiákhoz való hozzáférés lehetővé teszi a felhasználók számára, hogy ezeket a tevékenységeket otthon, magánéletükben végezzék.[41]

Az új kommunikációs és információs technológiák használata a nők és a gyermekek szexuális kizsákmányolására világszerte válságot okoz a nők és gyermekek státusza, jogai és méltósága szempontjából. A kerítők, az emberkereskedők és a pornográfia-használók, valamint a prostitúcióban részt vevő nők és gyermekek új technológiákat alkalmaznak a visszaélés és a nők és gyermekek kizsákmányolásának elősegítése érdekében.[42]

A technikai újítások lehetővé teszik az emberek számára, hogy egyszerűen vásároljanak, értékesítsenek és cseréljenek a nők és gyermekek szexuális kizsákmányolására szolgáló képek és videók milliőit.[43]

Az új kommunikációs és információs technológiák használata a nők és a gyermekek szexuális kizsákmányolása terén továbbra is növekszik az internet felhasználók növekvő számának köszönhetően.[44]

A legális tevékenységekhez hasonlóan az internet a gyermekekkel szembeni szexuális zaklatásban is egyre növekvő tendenciát mutat a digitális média szerepének növekedésével. Az eszkort és a masszázs szolgáltatások (EMS) – amelyek melegágyként szolgálnak a prostitúcióhoz és más szexuális tevékenységekhez – reklámozzák az emberkereskedelem alatt álló lányok és nők elérhetőségét az online minősített webhelyeken – mint például a Craigslist – és a közösségi médiában (például MySpace, Facebook, Twitter segítségével). A

létesítmények és azok – mind legális mind illegális – szolgáltatásai az interneten többek között felülvizsgálat tárgyát képezhetik. Különösen az ügyfelek osztják meg véleményeiket, saját tapasztalataikat a szolgáltatásokkal kapcsolatban online hirdetőtáblák segítségével, valamint a szociális médián (beleértve mind a privát, mind a nyilvános fórumokat).[45]

Noha a reklámok gyakran nem a valóságnak megfelelően adják meg az áldozatok életkorát, bizonyos kulcsszavak jelzésként szolgálhatnak azoknak a vásárlóknak, akik a kiskorúakkal szembeni szexuális kizsákmányolás iránt támasztanak igényt. Annak ellenére, hogy a jelek és a kifejezések gyakran változnak, a kiskorú szexuális szolgáltatásainak reklámozása a vásárlók számára lehetővé teszi a hirdetés valós tartalmának felismerését a különféle online apróhirdetések között.[46]

A szexuális szolgáltatások reklámozása mellett az emberkereskedők az internetet a potenciális áldozatokkal való kapcsolattartáshoz is használják.[47] A média típusainak, a média formátumok és az alkalmazások növekedése diverzifikálja azokat az eszközöket, amelyek révén a szexuális ragadozók elérhetik áldozataikat.[48] A szexuális célú kizsákmányolás céljából elkövetett emberkereskedelem számos formában valósulhat meg, ilyenek lehet többek között a weboldalak, chatszobák, valamint az élő videó.

A weboldalakat különféle módon használják fel a nők és gyermekek szexuális kizsákmányolásának elősegítése végett. Ezek bizonyulnak a legnépszerűbb helyszíneknek a pornográfia online terjesztésére. A szexuális szektorban működő nagyvállalatok kifinomult weboldalakkal rendelkeznek, előfizetési díjakkal, amelyek évente jelentős összegeket generálnak.[49]

A valós idejű szinkron kommunikáció vagy az interneten zajló 'chat' népszerű kommunikációs eszköz. Több mint 100 000 chatszoba érhető el a felhasználók számára világszerte. Ezeknek a formátumoknak és a felhasználók által létrehozott 'szobák' némelyike nyilvános, mások privát jellegűek, jelszavakat igényelnek, megint mások pedig egy-egy meghatározott kommunikációhoz vannak csupán felhasználva. Nem archiválja vagy tárolja az üzeneteket, és nem tárolja a naplófájlokat sem, ahogyan ezt az e-mailek és az internetes hozzáférések teszik.[50]

Mark Latonero szerint azokban az esetekben, amelyekben a szexkereskedők az internetet használják, megjelennek bizonyos minták:

(1) Az online minősített weboldalakon az áldozatok hirdetését teszik közzé,

(2) a közösségi oldalak az áldozatok toborzására szolgálnak,

(3) a nyomozás kezdhető egy olyan képpel, amelyen egy kiskorúnak vélhető lány szerepel egy online apróhirdetésben,

(4) számos áldozatot szökevényként azonosítanak.[51]

Évente több millió nő, és gyermek esik hazájának határain belül vagy kívül szexuális kizsákmányolás – kényszerített prostitúciós tevékenység – céljából emberkereskedők áldozatául világszerte. Az emberkereskedelem, valamint az ahhoz kapcsolódó prostitúciós bűncselekmények az egyik legnagyobb bevételi forrását jelentik szervezett bűnözői körök számára. A szexuális kizsákmányolást célzó emberkereskedelem szorosan összefügg a prostitúciós tevékenységgel. Az áldozatokat magántulajdonként, árucikként kezelik, korlátozva, vagy egyenesen megfosztva alapvető emberi jogaitól. A magyar nők, gyermekek rendszeresen válnak szexuális kizsákmányolás és emberkereskedelem áldozatává, mind az ország határain belül, mind pedig külföldön.[52]

Online tudatosság Magyarországon

A Nemzetközi Migrációs Szervezet (IOM) az Országos Rendőr-főkapitánysággal partnerségben a Belső Biztonsági Alap és a Belügyminisztérium finanszírozásában megvalósuló a BBA-5.4.4.-16-2016-0001 azonosítószámú – Tudj róla! – Kampány az emberkereskedelem visszaszorítása keretében végzett kutatás eredményeként megállapítható, hogy a nagymintás kutatás online tudatosságot érintő kérdéseire adott válaszok vegyes visszajelzéseket mutatnak. Bizonyos kérdésekben a magyarországi lakosok tudatos és elővigyázatos online aktivitásról nyilatkoztak, azonban meglepő óvatlanság is kirajzolódott. Manapság egyre meghatározóbb az interneten munkát keresők száma, éppen ezért a kutatás is kitért az internetes álláskeresés kérdésre, mely szerint a megkérdezettek 60-70%-a valószínűsíti azt, hogy szükség esetén az interneten nézne körül, ha új munkahelyet/állást kellene keresnie. Különösen az alacsonyabb iskolai végzettséggel rendelkezők böngésznek konkrét tervek hiányában úgy, hogy meg-megnézik az álláshirdetéseket, állásportálokat is, így elvben gyakrabban is találkozhatnak csalárd, megtévesztéssel bíró hirdetésekkel.[53]

A szituatív jellegű kérdésekre adott válaszok alapján elmondható, hogy az alacsonyabb iskolai végzettséggel rendelkezők az átlagosnál valamivel 'hiszékenyebbek', könnyebben megvezethetők. A megkérdezettek kb. 40%-a teljes nyugalomban jelentkezne olyan

álláshirdetésre is, ahol a hirdetésből nem derülne ki a hirdető cég neve, ugyanakkora arány nem zárkózna el az olyan álláslehetőségektől sem, ahol több tízezer forintos foglalt kérnének még az állás betöltése előtt, illetve nem keltene aggodalmat bennük egy olyan hirdetés, amelyben külföldi munkavállalást úgy propagálnának, hogy az állás betöltésének nem feltétele az idegen nyelv tudása.[54]

A nem megfelelő online tudatosság magában hordozza azt a veszélyt, hogy a megtévesztett 'munkavállaló' könnyen kizsákmányoló helyzetben találja magát, emberkereskedelem áldozatává válik. Megtévesztő álláshirdetés mögöttes célzata lehet akár az emberi test tiltott felhasználása, a szexuális kizsákmányolás különféle formái, valamint a munkacélú kizsákmányolás is.

Összegezés

Az internet és más információs rendszerek erőteljes fejlődésen mentek át az utóbbi években, ami lehetővé teszi az információk, a termékek és a szolgáltatások gyors áramlását országhatárokat átívelően.[55] Másrészt viszont az Internet megteremtette a bűncselekmények egyértelmű joghatóság nélküli virtuális világban történő elkövetését is.[56]

Az Internet, a mobil kommunikáció és a globális közlekedési infrastruktúra folyamatos bővítése megkönnyíti és támogatja a nemzetközi szervezett bűnözői hálózatok létrehozását, valamint működését.[57]

Az internetnek köszönhetően a bűnözés új ága jelent meg, sokkal védtelenebbé téve az embereket, gazdálkodó szervezeteket. Gyermekes, személyes adatok, üzleti, szolgálati és államtitkok kerülnek veszélybe, a láthatatlan bűnözők gyanútlan embereket használnak ki.[58]

A számítógépes kereskedelem – az emberek, kábítószeres, fegyveres vagy illegális áruk szállítása elektronikus eszközök kapcsán – gyors ütemben növekszik. Az illegális kábítószer- és fegyverkereskedelem akár 36 milliárd dollár profitot is eredményezhet évente, és az emberkereskedelem világszerte akár 27 millió rabszolgát és 4 millió áldozatot követelhet.[59]

Az emberkereskedelem áldozatainak 2015-re számos esetben volt internet-hozzáférése, és sokan aktívan részt is vettek a közösségi médiában. Ez elsőként tette lehetővé a munkaerő vagy szervek vásárlóinak és eladóinak a közvetlen tranzakció lehetőségét közvetítő nélkül.

Ennek következtében drasztikusan megváltozott a két iparág dinamikáját, megváltoztatta a kockázati profilt és csökkentette azoknak az emberkereskedőknek a belépési akadályait, akik kisebb online kereskedést kívánnak lefolytatni. 2015-től a régi és az új kereskedőrendszerek párhuzamos működése figyelhető meg, a tendencia folytatódik, a feltörekvő, kisebb online kereskedelem felé tolódik el.[60]

Az emberkereskedelem fizikai elemeinek vonatkozásában nem releváns az internet használata, hiszen nem beszélhetünk a személyeknek az interneten történő szállításáról, átvételéről, de a bűncselekmény első elemének tekintetében, nevezetesen a toborzást illetően elmondhatjuk, hogy ezt az internet használatával könnyedén el lehet érni.[61]

Az emberkereskedelem áldozatait gyakran hirdetik internetes felületen, mind munkavégzés, mind szexuális kizsákmányolás, mind pedig az emberi test tiltott felhasználása céljából.

A Nemzetközi Migrációs Szervezet (IOM) az Országos Rendőr-főkapitánysággal partnerségben a Belső Biztonsági Alap és a Belügyminisztérium finanszírozásában megvalósuló a BBA-5.4.4.-16-2016-0001 azonosítószámú - Tudj róla! - Kampány az emberkereskedelem visszaszorítása keretében végzett kutatás eredményeként megállapítható, hogy az alacsonyabb iskolai végzettséggel rendelkezők az átlagosnál valamivel 'hiszékenyebbek', könnyebben megvezethetőek. A megkérdezettek kb. 40%-a teljes nyugalomban jelentkezne olyan álláshirdetésre is, ahol a hirdetésből nem derülne ki a hirdető cég neve, ugyanakkora arány nem zárkózna el az olyan álláslehetőségektől sem, ahol több tízezer forintos foglalatot kérnének még az állás betöltése előtt, illetve nem keltene aggodalmat bennük egy olyan hirdetés, amelyben a külföldi állás betöltésének nem feltétele az idegen nyelv tudása.[62]

FELHASZNÁLT IRODALOM:

- Campbell Fraser: An analysis of the emerging role of social media in human trafficking. Examples from labour and human organ trading, in n.: International Journal of Development Issues, Bingley, Emerald Group Publishing, 2016, 98 - 112.

- Danah Boyd – Heather Casteel – Mitali Thakor – Rane Johnson: Human Trafficking and Technology: A Framework for Understanding the Role of Technology in the Commercial Exploitation of Children in the U.S, Microsoft Research, 2011, <https://www.microsoft.com/en-us/research/wp-content/uploads/2016/02/en-us-collaboration-focus-education-htframework-2011.pdf> (Letöltés: 2020. június 7.) 10.
- Danilo Burbano – Myriam Hernandez-Alvarez: Identifying human trafficking patterns online, in ed. n.: IEEE Second Ecuador Technical Chapters Meeting (ETCM), Salinas, Institute of Electrical and Electronics Engineers (IEEE) 2017, 1-6.
- Donna M. Hughes: The Use of New Communications and Information Technologies for Sexual Exploitation of Women and Children, Hasting's Women Law Journal, XIII. vol., 2002/1, 129-148.
- Gál István László: A terrorcselekmény és a hozzá kapcsolódó bűncselekmények hatályos szabályozása Magyarország Új Büntető Törvénykönyvében, (T)error&elhárítás II. évf., 2013/1, 21.,
- Gyarakı Réka: A kiberbűncselekmények megjelenése és helyzete napjainkban – Különös tekintettel a szervezett bűnözéssel kapcsolatos kérdésekre, in Mezei Kitti (szerk.): A bűnügyi tudományok és az informatika, Pécs, Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar; MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont, 2019, 83-103.
- Hao Wang – Congxing Cai – Andrew Philpot – Mark Latonero – Eduard Hovy – Donald Metzler: Data Integration from Open Internet Sources to Combat Sex Trafficking of Minors, Proceedings of the 13th Annual International Conference on Digital Government Research, 2012, <https://dl.acm.org/doi/pdf/10.1145/2307729.2307769> (Letöltés: 2020. június 7.), 246-252.
- <https://thb.kormany.hu/download/4/f0/20000/T%C3%A1j%C3%A9koztat%C3%B3%20az%20emberkereskedelem%20jellemz%C5%91ir%C5%91l.pdf> (Letöltés: 2020. április 04.)
- https://www.unodc.org/documents/human-trafficking/Toolkit-files/08-58296_tool_9-19.pdf (Letöltés: 2019. október 29.) 531-537.
- Internet Crime Forum IRC sub-group: Chat Wise, Street Wise – children and Internet chat services Internet Crime Forum IRC sub-group, London, 2001, 43.
- Judge Herbert B. Dixon Jr.: Human Trafficking and the Internet (and Other Technologies, Too), in ed. n: The Judges' Journal, LII évf., 2013/1, 36-39.
- Korinek László: A technika fejlődése és a bűnözés, in Borbıró Andrea – Inzelt Éva – Kerezsi Klára – Lévay Miklós – Podoletz Léna (szerk.): A büntető hatalom korlátainak megtartása: A büntetés mint végső eszköz – Tanulmányok Gönczöl Katalin tiszteletére, Budapest, ELTE Eötvös Kiadó, 2014. 290.
- Kovács István: Az emberkereskedelem, valamint az ahhoz szorosan kapcsolódó prostitúciós bűncselekmények áldozatai jogainak érvényesülése, illetve azok megghiúsulása, csorbulása

hazánkban, Műszaki Katonai Közlöny, XXIV. évf. 2014/1, 2013-230.

- Loretta Napoleoni: Emberkereskedők – Hogyan tették a dzsihádisták és az Iszlám Állam milliárdos üzletté az emberrablást és az embercsempészetet, Budapest, HVG Könyvek kiadó, 2017, 320.
- Mark Latonero: Human Trafficking Online: The Role of Social Networking Sites and Online Classifieds, Southern California, University of Southern California, 2011, https://technologyandtrafficking.usc.edu/files/2011/09/HumanTrafficking_FINAL.pdf (Letöltés: 2020. június 07.) 56. o.
- Michelle Ibanez – Daniel D. Suthers: Detecting covert sex trafficking networks in virtual markets, in ed. n.: IEEE/ACM International Conference on Advances in Social Networks Analysis and Mining (ASONAM), San Francisco, Institute of Electrical and Electronics Engineers (IEEE), 2016, 876-879.
- Michelle Ibanez – Daniel D. Suthers: Detection of Domestic Human Trafficking Indicators and Movement Trends Using Content Available on Open Internet Sources, in n.: 47th Hawaii International Conference on System Sciences, Waikoloa, Institute of Electrical and Electronics Engineers (IEEE), 2014, 1556-1565.
- Mihalkó Viktória – Nagy Beáta – Szabó Mónika: Az emberiség tragédiája, Budapest, Conint-Print Kft., 2017, 71. oldal
- Myriam Hernández-Álvarez, Detection of Possible Human Trafficking in Twitter, in ed. n.: International Conference on Information Systems and Software Technologies (ICI2ST), Quito (Ecuador), Institute of Electrical and Electronics Engineers (IEEE) 2019, 187-191.
- Nagy Melánia: Radikalizáció az online felületen, in Miskolczi Bodnár Péter (szerk.): Jog és Állam, XII. Jogász Doktoranduszok Országos Szakmai Találkozója (22. szám), Budapest, Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, 2018. 273-284.,
- Nagy Zoltán András: A virtuális világból a valóságba, in Hautzinger Zoltán – Gaál Gyula (szerk.): Tanulmányok Biztonsági Kockázatok – Rendészeti Válaszok című tudományos konferenciáról (XV. kötet), Pécs, Magyar Hadtudományi Társaság Határőr Szakosztály Pécsi Szakcsoportja, 2014. 135-140.,
- Nagy Zoltán András: Informatikai bűncselekmények, Magyar tudomány, XLVIII. évf. 2001/8, 946-957.
- Nemzetközi Migrációs Szervezet: Az emberkereskedelemmel kapcsolatos online tudatosságról szóló jelentés BBA-5.4.4.-16-2016-0001 Tudj róla! – Kampány az emberkereskedelem visszaszorítása érdekében, Nemzetközi Migrációs Szervezet, Budapest, 2018, 37.
- Olivia Swee Leng Tan – Rossanne Gale Vergara – Raphael C.W. Phan – Shereen Khan – Nasreen Khan: Human Trafficking and Cyber Law sin Malaysia, in Mehdi Khosrow-Pour D.B.A. (ed.): Encyclopedia of Criminal Activities and the Deep Web, Hershey, IGI Global, 2020,

518-532.

- Parti Katalin: A számítógépes bűnözés és az internet, Kriminológiai tanulmányok, XXXX. évf. 2003, 179-204.
- Ramona Mihaela Moldovan: Human trafficking cyberspace, in ed. n.: Curentul Juridic, Marosvásárhely, Petru Maior University, Faculty of Economics Law and Administrative Sciences and Pro Iure Foundation 2011, 7.
- Serbakov Márton Tibor A terroristák internethasználata. Büntetőjogi Szemle, VII. évf., 2018/2, 85-93.,
- Szegediné Lengyel Piroska: Számítógépes bűnözés avagy fiatalok a cyber-térben, Hadmárnök V. évf. 2010/2, 366-379.
- Tóth Dávid: A terrorizmus típusai és a kiberterrorizmus, in Rab Virág (szerk.): XII. Országos Grastyán Konferencia előadásai, Pécs, PTE Grastyán Endre Szakkollégium, 2014, 286-296.
- Wingyan Chung – Elizabeth Mustaine – Dajun Zeng: Criminal intelligence surveillance and monitoring on social media: Cases of cyber-trafficking, in ed. n.: 2017 IEEE International Conference on Intelligence and Security Informatics (ISI), Beijing, Institute of Electrical and Electronics Engineers Inc., 2017, 191-193.

AFFILIÁCIÓ

- név: dr. Ripszám Dóra
- beosztás: PhD hallgató
- intézmény: PTE ÁJK Büntetőjogi Tanszék
- ímélcím: ripszam.dora@pte.hu

[1] Nagy Zoltán András: Informatikai bűncselekmények, *Magyar tudomány*, XLVIII. évf. 2001/8, 946-957.

[2] Szegediné Lengyel Piroska: Számítógépes bűnözés avagy fiatalok a cyber-térben, Hadmárnök V. évf. 2010/2, 366-379.

[3] Danilo Burbano – Myriam Hernandez-Alvarez: Identifying human trafficking patterns online, in ed. n.: *IEEE Second Ecuador Technical Chapters Meeting (ETCM)*, Salinas, Institute of Electrical and Electronics Engineers (IEEE) 2017, 1-6.

[4] Myriam Hernández-Álvarez, Detection of Possible Human Trafficking in Twitter, in ed. n.: *International Conference on Information Systems and Software Technologies (ICI2ST)*, Quito

(Ecuador), Institute of Electrical and Electronics Engineers (IEEE) 2019, 187-191.

[5] Szegediné: Számítógépes bűnözés, 366-379.

[6] Lásd: Gál István László: A terrorcselekmény és a hozzá kapcsolódó bűncselekmények hatályos szabályozása Magyarország Új Büntető Törvénykönyvében, *(T)error&elhárítás* II. évf., 2013/1, 21., Nagy Melánia: Radikalizáció az online felületen, in Miskolczi Bodnár Péter (szerk.): *Jog és Állam, XII. Jogász Doktoranduszok Országos Szakmai Találkozója* (22. szám), Budapest, Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, 2018. 273-284., Nagy Zoltán András: A virtuális világból a valóságba, in Hautzinger Zoltán – Gaál Gyula (szerk.): *Tanulmányok Biztonsági Kockázatok – Rendészeti Válaszok* című tudományos konferenciáról (XV. kötet), Pécs, Magyar Hadtudományi Társaság Határőr Szakosztály Pécsi Szakcsoportja, 2014. 135-140., Serbakov Márton Tibor A terroristák internethasználata. *Büntetőjogi Szemle*, VII. évf., 2018/2, 85-93., Tóth Dávid: A terrorizmus típusai és a kiberterrorizmus, in Rab Virág (szerk.): *XII. Országos Grastyán Konferencia előadásai*, Pécs, PTE Grastyán Endre Szakkollégium, 2014, 286-296.

[7] Parti Katalin: A számítógépes bűnözés és az internet, *Kriminológiai tanulmányok*, XXXX. évf. 2003, 179-204.

[8] SZEGEDINÉ Lengyel Piroska: Számítógépes bűnözés avagy fiatalok a cyber-térben, *Hadmárnök* V. évf. 2010/2, 366-379.

[9] Gyarakai Réka: A kiberbűncselekmények megjelenése és helyzete napjainkban – Különös tekintettel a szervezett bűnözéssel kapcsolatos kérdésekre, in Mezei Kitti (szerk.): *A bűnügyi tudományok és az informatika*, Pécs, Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar; MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont, 2019, 83-103.

[10] SZEGEDINÉ Lengyel Piroska: Számítógépes bűnözés avagy fiatalok a cyber-térben, *Hadmárnök* V. évf. 2010/2, 366-379.

[11] Korinek László: A technika fejlődése és a bűnözés, in Borbíró Andrea – Inzelt Éva – Kerecsi Klára – Lévay Miklós – Podoletz Léna (szerk.): *A büntető hatalom korlátainak megtartása: A büntetés mint végső eszköz – Tanulmányok Gönczöl Katalin tiszteletére*, Budapest, ELTE Eötvös Kiadó, 2014. 290.

[12] Parti: A számítógépes bűnözés, 179-204.

- [13] Burbano -Hernandez-Alvarez: Identifying human trafficking, 1-6.
- [14]Olivia Swee Leng Tan – Rossanne Gale Vergara – Raphael C.W. Phan – Shereen Khan - Nasreen Khan: Human Trafficking and Cyber Law sin Malaysia, in Mehdi Khosrow-Pour D.B.A. (ed.): *Encyclopedia of Criminal Activities and the Deep Web*, Hershely, IGI Global, 2020, 518-532.
- [15] Loretta Napoleoni: *Emberkereskedők – Hogyan tették a dzsihádisták és az Iszlám Állam milliárdos üzletté az emberrablást és az embercsempészetet*, Budapest, HVG Könyvek kiadó, 2017, 320.
- [16] Tan – Vergara – Phan – Khan – Khan: Human Trafficking, 518-532.
- [17] Mark Latonero: *Human Trafficking Online: The Role of Social Networking Sites and Online Classifieds*, Southern California, University of Southern California, 2011, https://technologyandtrafficking.usc.edu/files/2011/09/HumanTrafficking_FINAL.pdf (Letöltés: 2020. június 07.) 56. o.
- [18] Wingyan Chung – Elizabeth Mustaine – Dajun Zeng: Criminal intelligence surveillance and monitoring on social media: Cases of cyber-trafficking, in ed. n.: *2017 IEEE International Conference on Intelligence and Security Informatics (ISI)*, Beijing, Institute of Electrical and Electronics Engineers Inc., 2017, 191-193.
- [19] Michelle Ibanez – Daniel D. Suthers: Detection of Domestic Human Trafficking Indicators and Movement Trends Using Content Available on Open Internet Sources, in ed. n.: *47th Hawaii International Conference on System Sciences*, Waikoloa, Institute of Electrical and Electronics Engineers (IEEE), 2014, 1556-1565.
- [20] TAN , Olivia Swee Leng – VERGARA, Rossanne Gale – PHAN, Raphael C.W. – KHAN, Shereen – KHAN, Nasreen: Human Trafficking and Cyber Law sin Malaysia, in Mehdi Khosrow-Pour D.B.A. (ed.): *Encyclopedia of Criminal Activities and the Deep Web*, Hershely, IGI Global, 2020, 518-532.
- [21]<https://thb.kormany.hu/download/4/f0/20000/T%C3%A1j%C3%A9koztat%C3%B3%20az%20emberkereskedelem%20jellemz%C5%91ir%C5%91l.pdf> (Letöltés: 2020.április 04.)
- [22]Ibanez – Suthers: Detection of Domestic Human Trafficking, 1556-1565.

[23] Uo.

[24] Danah Boyd – Heather Casteel – Mitali Thakor – Rane Johnson: Human Trafficking and Technology: A Framework for Understanding the Role of Technology in the Commercial Exploitation of Children in the U.S, *Microsoft Research*, 2011, <https://www.microsoft.com/en-us/research/wp-content/uploads/2016/02/en-us-collaboration-focus-education-htframework-2011.pdf> (Letöltés: 2020. június 7.) 10.

[25] Michelle Ibanez – Daniel D. Suthers: Detecting covert sex trafficking networks in virtual markets, in ed. n.: *IEEE/ACM International Conference on Advances in Social Networks Analysis and Mining (ASONAM)*, San Francisco, Institute of Electrical and Electronics Engineers (IEEE), 2016, 876-879.

[26] Campbell Fraser: An analysis of the emerging role of social media in human trafficking. Examples from labour and human organ trading, in ed. n.: *International Journal of Development Issues*, Bingley, Emerald Group Publishing, 2016, 98 – 112.

[27] Ramona Mihaela Moldovan: Human trafficking cyberspace, in ed. n.: *Curentul Juridic*, Marosvásárhely, Petru Maior University, Faculty of Economics Law and Administrative Sciences and Pro Iure Foundation 2011, 7.

[28] Hao Wang – Congxing Cai – Andrew Philpot – Mark Latonero – Eduard Hovy – Donald Metzler: Data Integration from Open Internet Sources to Combat Sex Trafficking of Minors, Proceedings of the 13th Annual International Conference on Digital Government Research, 2012, <https://dl.acm.org/doi/pdf/10.1145/2307729.2307769> (Letöltés: 2020. június 7.), 246-252.

[29] IBANEZ, Michelle – SUTHERS, Daniel D.: Detection of Domestic Human Trafficking Indicators and Movement Trends Using Content Available on Open Internet Sources, in ed. n.: 47th Hawaii International Conference on System Sciences, Waikoloa, Institute of Electrical and Electronics Engineers (IEEE), 2014, 1556-1565.

[30] Uo.

[31] Wang – Cai – Philpot – Latonero – Hovy – Metzler: Data Integration, 246-252.

[32] IBANEZ, Michelle – SUTHERS, Daniel D.: Detection of Domestic Human Trafficking Indicators and Movement Trends Using Content Available on Open Internet Sources, in ed.

n.: 47th Hawaii International Conference on System Sciences, Waikoloa, Institute of Electrical and Electronics Engineers (IEEE), 2014, 1556-1565.

[33] Mihalkó Viktória – Nagy Beáta – Szabó Mónika: Az emberiség tragédiája, Budapest, Conint-Print Kft., 2017, 71. oldal

[34]

https://www.unodc.org/documents/human-trafficking/Toolkit-files/08-58296_tool_9-19.pdf
(Letöltés: 2019. október 29.) 531-537.

[35] Judge Herbert B. Dixon Jr.: Human Trafficking and the Internet (and Other Technologies, Too), in ed. n: *The Judges' Journal*, LII évf., 2013/1, 36-39.

[36] Latonero: Human Trafficking Online, 56. o.

[37] Uo.

[38] Uo.

[39] Donna M. Hughes: The Use of New Communications and Information Technologies for Sexual Exploitation of Women and Children, *Hasting's Women Law Journal*, XIII. vol., 2002/1, 129-148.

[40] LATONERO, Mark: Human Trafficking Online: The Role of Social Networking Sites and Online Classifieds, Southern California, University of Southern California, 2011,
https://technologyandtrafficking.usc.edu/files/2011/09/HumanTrafficking_FINAL.pdf (Letöltés: 2020. június 07.) 56. o.

[41] Hughes: The Use of New Communications, 129-148.

[42] Uo.

[43] Uo.

[44] Uo.

[45] WANG, Hao – CAI, Congxing – PHILPOT, Andrew – LATONERO, Mark – HOVY, Eduard – METZLER, Donald: Data Integration from Open Internet Sources to Combat Sex Trafficking of

Minors, Proceedings of the 13th Annual International Conference on Digital Government Research, 2012, <https://dl.acm.org/doi/pdf/10.1145/2307729.2307769> (Letöltés: 2020. június 7.), 246–252.

[46] LATONERO, Mark: Human Trafficking Online: The Role of Social Networking Sites and Online Classifieds, Southern California, University of Southern California, 2011, https://technologyandtrafficking.usc.edu/files/2011/09/HumanTrafficking_FINAL.pdf (Letöltés: 2020. június 07.) 56. o.

[47] Uo.

[48] HUGHES, Donna M.: The Use of New Communications and Information Technologies for Sexual Exploitation of Women and Children, *Hasting's Women Law Journal*, XIII. vol., 2002/1, 129-148.

[49] Uo.

[50] Internet Crime Forum IRC sub-group: Chat Wise, Street Wise – children and Internet chat services *Internet Crime Forum IRC sub-group*, London, 2001, 43.

[51] LATONERO, Mark: Human Trafficking Online: The Role of Social Networking Sites and Online Classifieds, Southern California, University of Southern California, 2011, https://technologyandtrafficking.usc.edu/files/2011/09/HumanTrafficking_FINAL.pdf (Letöltés: 2020. június 07.) 56. o.

[52] Kovács István: Az emberkereskedelem, valamint az ahhoz szorosan kapcsolódó prostitúciós bűncselekmények áldozatai jogainak érvényesülése, illetve azok megfiúsulása, csorbulása hazánkban, *Műszaki Katonai Közlöny*, XXIV. évf. 2014/1, 2013-230.

[53] Nemzetközi Migrációs Szervezet: Az emberkereskedelemmel kapcsolatos online tudatosságról szóló jelentés BBA-5.4.4.-16-2016-0001 Tudj róla! – Kampány az emberkereskedelem visszaszorítása érdekében, Nemzetközi Migrációs Szervezet, Budapest, 2018, 37.

[54] Nemzetközi Migrációs Szervezet: Tudj róla!, 37.

[55] SZEGEDINÉ Lengyel Piroska: Számítógépes bűnözés avagy fiatalok a cyber-térben, *Hadmárnök* V. évf. 2010/2, 366-379.

- [56] BURBANO, Danilo - HERNANDEZ-ALVAREZ, Myriam : Identifying human trafficking patterns online, in ed. n.: *IEEE Second Ecuador Technical Chapters Meeting (ETCM)*, Salinas, Institute of Electrical and Electronics Engineers (IEEE) 2017, 1-6.
- [57] BURBANO, Danilo - HERNANDEZ-ALVAREZ, Myriam : Identifying human trafficking patterns online, in ed. n.: *IEEE Second Ecuador Technical Chapters Meeting (ETCM)*, Salinas, Institute of Electrical and Electronics Engineers (IEEE) 2017, 1-6.
- [58] SZEGEDINÉ Lengyel Piroska: Számítógépes bűnözés avagy fiatalok a cyber-térben, *Hadmárnök* V. évf. 2010/2, 366-379.
- [59] Chung - Mustaine - Zeng: Criminal intelligence surveillance, 191-193.
- [60] Fraser: An analysis, 98 - 112.
- [61] Moldovan: Human trafficking cyberspace 7.
- [62] Nemzetközi Migrációs Szervezet: Az emberkereskedelemmel kapcsolatos online tudatosságról szóló jelentés BBA-5.4.4.-16-2016-0001 Tudj róla! - Kampany az emberkereskedelem visszaszorítása érdekében, Nemzetközi Migrációs Szervezet, Budapest, 2018, 37.